

УДК 811.162.1

ПОЛЬСЬКА МОВА: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Терещенко В. Я., Штепура А. П.

У статті йдеться про питання популяризації польської мови в контексті сучасних освітніх реформ в Україні, зокрема освітлюється сучасний стан вивчення та розвитку польської мови в м. Ніжині.

Ключові слова: польська мова, Болонський процес, спілка "Астер", науково-освітній простір.

В статье рассматривается вопрос популяризации польского языка в контексте современных образовательных реформ в Украине, в частности освещается современное состояние изучения и развитие польского языка в г. Нежине.

Ключевые слова: польский язык, Болонский процесс, сообщество "Астер", научно-образовательное пространство.

The article touches upon the question of popularization of the Polish language in the context of modern educational reforms in Ukraine, in particular the condition of studying and development of the Polish language in Nizhyn is described.

Key words: the Polish language, Bologna process, the community "Aster", scientific-educational field.

Українська влада розглядає активне співробітництво з Польщею у політико-економічній площині як засіб прискорення наближення України до структур європейської спільноти. Науковці та політологи підкреслюють, що польська інтеграція до ЄС виявилася одним з основних питань, що визначали долю задекларованого стратегічного партнерства між двома державами. Справедливим буде твердження, що саме від динаміки українсько-польських взаємин значною мірою залежить і те, наскільки швидко і Польща і Україна зможуть стати повноправними учасниками європейської та євроатлантичної спільноти.

Немаловажними є також відносини України та Польщі і в площині освітнього простору, оскільки обидві країни є учасниками Болонського процесу. Впровадження Болонської системи в Україні актуалізує вивчення досвіду тих країн, які розпочали процес адаптації своїх освітніх систем до сучасної загальноєвропейської моделі значно раніше і вже досягли певних успіхів, запровадили та успішно використовують нові принципи і методи у вищій освіті. На наш погляд, таким корисним досвідом для України може стати досвід сусідньої Польщі, в першу чергу через схожість освітніх змін, які зараз відбуваються в Україні і які вже сталися в Польщі.

Метою нашої статті є розглянути зміни в сучасній освітній парадигмі України і наголосити на необхідності розробки стратегій навчання польської мови як іноземної в українському середовищі.

Вітчизняні фахівці різних галузей науки досліджували раніше і продовжують досліджувати зараз польський досвід впровадження стандартів вищої освіти у навчальний процес ВНЗ. Зокрема, це С. Касьянова, Ю. Федорик, А. Харченко, А. Василюк, К. Корсак та інші. Власний досвід реформування освіти у вищій школі ретельно дослідили і самі польські науковці. Так, заслуговують на увагу публікації А. Bogaj, P. Krzysztof, T. Lewowicki та інших.

В основі Болонського процесу лежить переконання, яке поділяється багатьма європейськими країнами та міжнародними академічними організаціями, що в епоху глобалізації слід прагнути максимальної сумісності систем вищої освіти. Це дозволить усім учасникам процесу повною мірою скористатися перевагами культурної різноманітності, відмінностей у традиціях викладання, постійно підвищувати якість освіти, полегшити мобільність студентів та викладачів.

У цьому аспекті Україна є пріоритетним партнером для польських ВНЗ. Щорічно збільшується кількість українських абітурієнтів у Польщі. Студенти з України посіли перше місце серед усіх іноземців, які навчаються в польських вишах, а їхня

кількість у 2011–2012 навчальному році зросла до 6300, що вдвічі більше, ніж у 2009/2010 рр. Про це свідчить переданий звіт польської освітньої організації “Перспективи”, підготовлений на основі даних офіційної статистики. У 2011/2012 р.і найбільше українських студентів навчалося у польській столиці – Варшаві (в 7 університетах більше 1,2 тис. студентів), а абсолютним лідером серед вишів виявилася Вища школа інформатики та менеджменту у розташованому неподалік від кордону з Україною місті Жешув (більш 900 студентів) [8].

Слід також зауважити, що відбуваються деякі зміни і в загальноосвітніх середніх закладах. Особливістю нових Типових навчальних планів є запровадження з 5-го класу вивчення другої іноземної мови.

“Цей білінгвальний напрямок, коли всі школярі з першого класу вивчають першу іноземну мову, а з п'ятого класу – другу, надзвичайно позитивно сприймається в європейських країнах. Сьогодні в Україні близько 20 % школярів вже вивчають дві іноземні мови, в той час як у країнах Європи ця цифра становить 70–85 %”, – зазначив заступник міністра освіти Борис Жебровський.

Згідно з наказом МОНмолодьспорту № 93 від 1.02.2012 р. "Про розроблення Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня", передбачається поетапне введення нових навчальних планів, починаючи з 2013/14 навчального року [7].

Отож **гіпотезу** можна сформулювати таким чином: існує досить висока вірогідність того, що багато шкіл оберуть саме польську мову як другу обов'язкову для вивчення. Відповідно виникає необхідність у підготовці кваліфікованих спеціалістів, які були б не лише філологічно обізнаними, але б і мали фахову методичну базу. На цій ниві Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя міг би зайняти провідну позицію у підготовці фахівців з полоністики. Потужною базою для цього може слугувати філологічний факультет, з багатими традиціями та досвідом викладання російської мови і літератури, англійської мови та української, яка вивчається як спеціальність, а за твердженнями деяких науковців, українська мова має більше схожостей з польською, ніж з російською.

Ніжин має сприятливі умови для розширення українсько-польських зв'язків та впровадження викладання польської мови як у школах, так і у ВНЗ міста, про що свідчить низка подій, яка відбулася в минулому 2012 р.

В межах проведення заходів до Дня Європи в травні в Ніжині відбувся фестиваль польської культури “Разом до інтегрованої Європи: Польща – Україна”. Офіційну делегацію Республіки Польща представляли пан Рафал Вольські, Генеральний консул Республіки Польща в Києві; пані Дорота Дмуховська, консул Республіки Польща в Києві; пан Антон Стефанович, Президент Союзу поляків в Україні [6].

23 жовтня 2012 р. в Ніжині відбулася Міжнародна науково-практична конференція “Полоністика Чернігівщини: історія та сучасність”, яка була організована з ініціативи Культурно-просвітницької спілки поляків “Астер” та Центру польської культури НУБіП України “Ніжинський агротехнічний інститут”. У складі польської делегації були: пан Рафал Вольські – керівник консульського відділу Республіки Польща у Києві; пані Анна Кузьма – Радник Посла Республіки Польща в Україні; пан Станіслав Пантелюк – головний редактор періодичного видання “Дзенік Київський”, пані Ангеліка Плаксина – редактор журналу “Дзенік Київський”.

Виступили з науковими доповідями викладачі Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя – Г. В. Самойленко, О. В. Ростовська, В. М. Пугач, О. С. Морозов, М. П. Потапенко, які окреслили історичні умови розвитку Ніжина і Ніжинського району [5].

Вже більше 10-ти років в Ніжині активно діє культурно-просвітницька Спілка громадян польського походження “Астер”, метою діяльності якої є збереження духовного зв'язку з країною пращурів, задоволення національно-культурних, освітніх, мовних та інформаційних потреб громадян польського походження, а також розвиток контактів, обмін досвідом і підтримка діалогу між польськими та українськими представниками науки, літератури, мистецтва [9].

Протягом багатьох років Спілка “Астер” підтримує тісний зв'язок з колективом центральної міської бібліотеки ім. Миколи Гоголя. У фондах бібліотеки знаходяться всі випуски збірника “Поляки в Ніжині” та буклети, присвячені діяльності громадян

польського походження в Ніжині, які залишили глибокий слід у сфері медицини, освіти, культури, науки. За сприяння Спілки у бібліотеці скомплектовано книжковий фонд художньої та навчальної літератури польською мовою, яким може скористатися кожен, хто вивчає польську мову. Також слід звернути увагу на бібліотечну колекцію "Polonica" Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, яка є унікальним історико-культурним явищем, безцінним джерелом наукових досліджень для філологів, культурологів, фахівців-книгознавців, яскравим свідченням плекання набутоків і традицій. У центрі суміжних професій університету викладається курс польської мови під керівництвом польських фахівців, а саме пані Люції Ейми (2012–13 н. р.). В школі-гімназії № 16 діє факультатив польської мови, ансамбль польської пісні "Гвяздечка" під керівництвом викладача музики Катерини Ровенчиної виконує пісні на вірші польської поетеси Марії Конопницької.

Лінгвістичну базу транспозиції при вивченні українцями польської мови становить генетична близькість цих слов'янських мов, яка помітна перш за все на лексичному рівні. Територіальна близькість двох держав та історичні реалії сприяли надзвичайній кількості запозичень в обидві мови. Даним питанням займаються не лише українські, а й польські лінгвісти, так, наприклад, Г. Вишневська у статті аналізує українські запозичення, поділяючи їх на такі лексико-семантичні групи: назви осіб і груп людей, приміщень і будівель, назви одягу, тканин, страв, назви предметів домашнього господарства, транспорту, назви грошових одиниць, рослин, тварин, атмосферні назви тощо. Досліджуючи мову творів С. Твардовського, К. Опалінського, В. Зіморовича, В. Кохановського, В. Потоцького, авторка засвідчує близько 400 лексичних запозичень з української мови. Етимологічний аналіз зафіксованих слів доводить невелику перевагу орієнталізмів над українізмами (55–45 %). Серед орієнталізмів переважають назви одягу, страв, зброї, серед рутенізмів – назви осіб, явищ природи, релігійні назви [4, с. 269–284]. Граматична спорідненість полягає у тому, що обидві мови мають флективний характер. Тому правильне врахування міжмовних інтерференцій може слугувати одним із факторів підвищення мотивації вивчення польської мови.

Співробітництво України з Польщею у науково-освітній площині як засіб прискорення наближення України до структур європейської спільноти вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців з полоністики, адже обидві країни виступають інтегральними складовими нової системи освіти, що формується у сучасній Європі та світі. Отож питання популяризації польської культури та вивчення мови наразі є нагальним. В Україні існує на сьогоднішній день досить незначна кількість вишів, де викладається польська мова. Це переважно міста, які мають географічні та історичні засади для розвитку польської мови в Україні, а саме Дрогобич, Львів, Івано-Франківськ. В останні десятиліття в даному напрямку потужно працює Житомирський державний університет ім. І. Франка. Зазначимо, що і Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя при відкорегованих та спрогнозованих діях може внести власний вагомий доробок у дане питання.

Література

1. Гавран Мар'яна. Професійна підготовка фахівців у закладах приватної вищої освіти Польщі в контексті Болонського процесу / Мар'яна Гавран // Вісник Львівського університету. Серія педаг. – Львів : Нац. ун-т "Львівська політехніка", 2009. – Вип. 25, ч. 3. – С. 334–340.
2. Місяць Н. К. Моделювання міжпредметних зв'язків на заняттях з польської мови у вищому навчальному закладі / Н. К. Місяць // Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін : зб. праць. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. – С. 153–157.
3. Місяць Н. К. Польська мова для українців / Н. К. Місяць. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2006. – 246 с.
4. Wiśniewska H. Orientalizmy i rutenizmy – wyrazy modne w XVII wieku (na przykładzie utworów poetyckich) / H. Wiśniewska // Annales. – 1996–1997. – Т. XIV–XV. – С. 269–284.
5. З метою розвитку україно-польських взаємин [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://nizhin-rada.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1264. – Назва з екрана.

6. Разом до інтегрованої Європи: Польща – Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://nizhin-rada.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1672. – Назва з екрана.
7. Освіта.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://osvita.ua/school/news/28516/>. – Назва з екрана.
8. Кількість українських студентів у Польщі зросла вдвічі [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://viza.vn.ua/liczba-ukrainskich-studentow-w-polsce-wzroslo-dwukrotnie.html>. – Назва з екрана.
9. Ніжинські поляки відзначили знакові травневі свята [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.model21.in.ua/uk/news/173-2012-05-29-11-38-24>. – Назва з екрана.